

IZ RECENZIJA LEKSIKONA

1. Prof. dr. Ante Bežen

Leksikon (LOOZ) sadrži objašnjenja odabranih znanstvenih pojmova i ličnosti važnih za razvoj obrazovanja na svjetskoj razini, ali s težištem na zapadnoeuropskoj baštini...

Leksikon u Hrvatskoj može funkcionirati kao dobrodošao stručno-znanstveni uvid u temeljne pojmove odgojno-obrazovnih znanosti iz opće znanstvene perspektive te iz perspektive talijanskog obrazovno-znanstvenog sustava i pedagoškog učenja salezijanaca u Italiji. U nedostatku sličnog pedagoškog izdanja hrvatskih autora ovaj *Leksikon* zapravo će predstavljati jedinu knjigu te vrste na hrvatskom jeziku, izdanu u novije vrijeme, što je neosporan i najveći razlog da se objavi i tako popuni ta velika praznina u toj vrsti stručnih knjiga. Ističem izvrsno obrazloženje razloga za nastanak ove knjige istaknuto u predgovorima te visoko kvalitetnu sustavnost, dubinu, širinu i stručnost tumačenja i interpretacije pojedinih pojmova i imena. Pojmovi i imena izabrani su po kriteriju visoke reprezentativnosti za odgojno-obrazovne znanosti uopće, pa *Leksikon*, mada ima prepoznatljiv pečat znanosti u zemlji nastanka Italiji, predstavlja univerzalno štivo i za druge zemlje i jezike.

Leksikon odgojno-obrazovnih znanosti visoko je vrijedno djelo, nužno potrebno na hrvatskom jeziku za sve sudionike odgojno-obrazovnog sustava, posebno za studente i nastavnike u visokom školstvu, ali i za sve stručne osobe u ostalim obrazovnim stupnjevima. Stoga predlažem da se tiska!

2. Izv. prof. dr. Ana Thea Filipović

Leksikon odgojno-obrazovnih znanosti djelo je kapitalne važnosti za polje odgojnih znanosti i njegove pojedine grane ili discipline na hrvatskom jezičnom području. Izdavanje ovog *Leksikona* ispunja stanovitu prazninu na tom području u Hrvatskoj i šire, na području hrvatskoga jezika, gdje će poslužiti kao temeljni referentni priručnik za svakog korisnika i korisnicu koji imaju doticaja s pedagojskom teorijom i odgojno-obrazovnom praksom. Riječ je o prijevodu koji može postati izvrsnim poticajem za stvaranje obuhvatnijeg interdisciplinarnog, globalno otvorenog i suvremenog leksikona odgojno-obrazovnih znanosti kao autohtonog djela suradnje hrvatskih stručnjakinja i stručnjaka u budućnosti.

Hrvatska pedagogija ima, naime, dugu tradiciju izdavanja temeljne literature iz polja pedagojskih znanosti. U dvadesetom stoljeću nastala su brojna djela udžbeničkog, enciklopedijskog, pa i leksikografskog značaja koja su znala ujediniti sve relevantne stručnjake iz područja odgojno-obrazovnih znanosti u Hrvatskoj... U zadnjem desetljeću 20. stoljeća, nakon sloma socijalizma i komunističke diktature, hrvatska se pedagojska teorija i odgojno-obrazovna praksa posebno obogaćuje brojnim prijevodima i djelima alternativnih pedagogija i školskog pluralizma. Na tragu takva pomicanja granica koje uvažava i priznaje legitimnom i religijsku dimenziju odgoja i obrazovanja može se razumjeti i objavljivanje ovog *Leksikona*.

Znanstveno promišljanje u polju odgojno-obrazovnih znanosti u Hrvatskoj i na širem području hrvatskoga jezika bit će znatno obogaćeno ovim djelom koje izrasta iz kršćanske pedagoške tradicije i pogleda na svijet i čovjeka, ali – usidreno u europskoj humanističkoj baštini – znanstveno-kritički promišlja i prikazuje brojne teme, otvara pitanja istodobno gradeći mostove prema drugim religijama, oblicima duhovnosti i svjetonazorima, usredotočujući se na njihov humanizirajući potencijal i tražeći sinergiju svih društveno i znanstveno relevantnih čimbenika koji mogu unaprijediti složeno odgojno-obrazovno djelovanje u sve više pluralnom i različitom, a istodobno sve više povezanom i globaliziranom svijetu. Sinteza koju nudi *Leksikon odgojno-obrazovnih znanosti* objedinjuje humanističko obrazovanje, profesionalno osposobljavanje i socijalnu kompetentnost. Sloboda, razvoj osobe, te autonomno, odgovorno i solidarno

uključivanje u društvo i društveno djelovanje vrijednosna su platforma na kojoj legitimno mjesto dobiva moralna, duhovna i religijska dimenzija odgojno-obrazovne prakse i teorijskog promišljanja.

Prijevod preuzima drugo, popravljeno i prošireno talijansko izdanje u kojemu je obrađeno 986 samostalnih odrednica te 605 uputnica na opće jedinice. Odrednice ovog *Leksikona odgojno-obrazovnih znanosti* obuhvaćaju sve ključne teme, autore te institucije i kolektive važne za područje odgojno-obrazovnih znanosti te pedagoške i didaktičke prakse. Brojne su interdisciplinarnе poveznice koje ukazuju na filozofske, teološke, povijesne, antropološke, sociološke, psihološke, biološke, metodološke, pravne, komunikološke i druge uključnice pojedinih tema i problema.

Iako je riječ o djelu koje je izvorno objavljeno na talijanskom jeziku te posljedično tome obraća veću pozornost temama i autorima koji su imali posebno značenje za taj kontekst, *Leksikon* odlučno i izraženo širi perspektivu na Europu i svijet. Uspio je zajamčiti danas nezaobilaznu međunarodnu dimenziju odgojno-obrazovnog diskursa, sabirući široko znanje raznih kultura, naroda i jezika, stečeno višestoljetnim iskustvima i promišljanjima. Izrastao je iz pedagoške tradicije Salezijanske družbe koja je u Katoličkoj crkvi poznata po svojoj odgojno-obrazovnoj karizmi i kompetenciji, a svojim djelovanjem u mnogolikim društvenim i kulturnim kontekstima, u različitim krajevima diljem svijeta ucijepila se u brojne svjetske kulture te njih obogaćujući i sama stekla mudre uvide i danas nužan interkulturalni i globalni pogled na odgojna pitanja, teme i diskurse.

Navedeni *Leksikon* je dobrodošlo obogaćenje osobito u aktualnoj prevlasti engleskoga jezika te dominaciji britanskog i američkog utjecaja na odgojno-obrazovnu znanstvenu misao u nas. Dolazeći iz susjedne Italije s kojom nas povezuju duge povijesne i kulturne veze, *Leksikon* čitatelja ujedno uvodi u dijalog s aktualnom otvorenosću odgojno-obrazovnog diskursa...

Na poseban način treba odati priznanje prevoditelju koji je svojim ogromnim zalaganjem i radom osigurao ujednačenost prijevoda, ali i stručnim i jezičnim lektorima koji jamče standard i kvalitetu stručne terminologije te standard i kakvoću hrvatskoga jezika.

Temeljem opisanog znanstvenog profila *Leksikona odgojno-obrazovnih znanosti*, navedenog značenja i dobrobiti koje će djelo polučiti na prostoru hrvatskog teorijskog promišljanja u pedagojskim i srodnim znanostima te odgojno-obrazovne prakse, djelo svesrdno preporučujem za objavljivanje.

3. Izv. prof. dr. Ante Pavlović

Leksikon odgojno-obrazovnih znanosti vrijedno je leksikografsko djelo interdisciplinarnoga karaktera. Ono sabire, povezuje i kritički prosuđuje povijesnu, filozofsku, teološku, antropološko-pedagošku i odgojno-obrazovnu stvarnost i tradiciju, napose na području društveno-humanističkih i osobito odgojno-obrazovnih znanosti. Djelo... sažima, objedinjuje i predstavlja bogatstvo širokoga područja ljudskoga duha i djelovanja, razuma i znanja, umijeća i vrijednosti koje se obično naziva fenomenom čovjekova odgoja i obrazovanja.

Leksikon, koji su uredili istaknuti znanstvenici, prati i prikazuje društvene i kulturne promjene, prepoznaje i utkiva nove pedagoške ideje i empirijska istraživanja, poticaje i iskustva, prikazuje nove znanstvene spoznaje i vrijednosti te predstavlja recentna postignuća na području odgojne zbilje s najrazličitijih gledišta (povijesnog, filozofskog, teološkog, antropološkog, psihološkog, biološkog, metodološkog, pravnog,...), uključujući doprinos formalnih znanosti, tradicionalnih i suvremenih tehnologija. *Leksikon* je stoga vrijedan izvor spoznaja i novih nadahnuća, ali i dobro uporište i koristan orijentir u znanstvenom radu, sveučilišnom studiju i školskoj praksi. On je također vrijedan smjerokaz rješavanja praktičnih pitanja i izazova odgoja i obrazovanja u današnjem europskom pluralnom, multikulturalnom i multireligijskom društvu i

školi. *Leksikon* jednako tako pokazuje znanstvenu objektivnost i leksičku ozbiljnost, te se komunikacijski prilagođuje širem čitateljstvu.

Leksikon sažima razna iskustva, teorije, empirijska istraživanja i spoznaje o fenomenu, naravi i zadaći odgoja, naslovnica i odgajateljima, odgojno-obrazovnim ustanovama, strategijama, pristupima, metodologijama, didaktičko-metodičkim elementima. *Leksikon* time zorno prikazuje i pokazuje vrijednost, potrebu i mogućnost interdisciplinarnoga povezivanja različitih znanstvenih područja i znanosti koje se, na izravan ili neizravan način, bave čovjekom, i pridonose izgradnji holističke paradigme njegova odgoja i obrazovanja. *Leksikon* povezuje teorijska znanja i praktičnu zbilju. On svjedoči o cjelovitu pristupu odgoju i upućuje na dinamičnost, promjenjivost i usavršavanje odgojnoga fenomena, odgojne zadaće i djelovanja.

Leksikon odgojno-obrazovnih znanosti, preveden na hrvatski jezik, ima posebno mjesto i značenje u aktualnoj hrvatskoj kulturnoj i pedagoškoj zbilji. On po svojoj obuhvatnosti materije, univerzalno-humanističkoj i humanističko-kršćanskoj orijentaciji, izboru građe, opsegu i obrađenim temama, ispunja prazninu na području poznavanja razvoja povijesti pedagogijske znanosti, pedagoške teorije i prakse povezane s kršćanskom crkvenom tradicijom, o kojoj se nije pisalo, ili je to pisanje bilo tendenciozno i površno. *Leksikon* u tom pogledu, kratko i s osloncem na dosad nedovoljno poznate izvore, prikazuje i afirmira brojne odgojno-obrazovne ustanove, škole, institute i sveučilišna središta, potom pojedince, udruge, zajednice i crkvene redove, znanstvenu pedagošku misao i praksu, iskustva, činjenice i postignuća...

Leksikon pruža hrvatskoj kulturnoj, znanstvenoj, obrazovnoj, sveučilišnoj i školskoj zajednici neke nove i dosad nepoznate činjenice i spoznaje, te može postati vrijedan oslonac i poticaj u vlastitom znanstvenom, profesionalnom radu i odgojnom djelovanju. U tom pogledu on također može biti orijentacija i uporište u propitivanju teorijskih polazišta, kriterija i objektivnije prosudbe aktualne hrvatske odgojne i obrazovne teorije i prakse, u traženju kvalitetnih rješenja za reformu obrazovanja, o kojoj u Hrvatskoj još uvijek nema izgrađena znanstvenog utemeljenja i sigurnosti, akademske jasnoće i usmjerenja, te političkoga konsenzusa.

Na kraju, imajući u vidu opću kulturnu vrijednost *Leksikona*, i posebno njegovo značenje za hrvatsku pedagošku znanstvenu, kulturnu i akademsku zajednicu, zahvalnost za ovaj vrijedan pothvat, prijevod i tiskanje publikacije, pripada voditelju projekta mr. sc. Ivanu Marijanoviću i nakladniku Hrvatskoj akademiji odgojno-obrazovnih znanosti iz Zagreba.

4. Prof. dr. Marko Pranjić

Pojavljivanje zamašnjih i znakovitih pedagoških edicija na hrvatskom jeziku počelo je davne 1895. godine, kada se krenulo s objavljivanjem pojedinih svezaka *Pedagogijske enciklopedije* u izdanju Hrvatskog pedagoško-književnog zbora, a u redakciji Stjepana Basaričeka (i suradnika)... Enciklopedija je izlazila sve do 1916. godine... Dosadašnji niz pedagoških zamašnjih edicija na hrvatskom jeziku pojavljivao se otprilike u razdoblju od 25 godina.

Leksikon odgojno-obrazovnih znanosti (LOOZ) nastavlja i znatno proširuje tradiciju prethodnih, ali i *Pedagogijske enciklopedije* kao i Minervinog leksikona iz 1939., dok edicije iz 1963. i 1989. godine nadograđuje sadržajima koji su bili posve ispušteni ili ideološki jednostrano predstavljani. Na taj način vraća dug našoj osakaćenoj prošlosti te uspostavlja ravnotežu cjelovitosti i objektivnosti kad je u pitanju paleta odgojno-obrazovnih sadržaja, s naglašenim osjećajem za religijsko, teološko, duhovno, vjersko, vjerničko. Ovaj su leksikon osmislili i javnosti ponudili profesori *Fakulteta odgojnih znanosti Salezijanskog papinskog sveučilišta* u Rimu s kolegama sličnog senzibiliteta nekih talijanskih sveučilišta i onih izvan Italije. Naslovljen je na talijanskom: *Dizionario di scienze dell'educazione*. Njegovo drugo popravljeno i prošireno izdanje nudi se i našoj pedagoškoj javnosti u prijevodu mr. sc. Ivana Marijanovića, a u nakladi izdavačke kuće Selesiana. Sa stajališta duhovnih vrijednosti LOOZ je u krugu odgojno-obrazovnih znanosti novina na svjetskoj razini, i stoga je bilo vrijedno napora prevođenja i na

hrvatski gdje se osjećala potreba upravo za takvim pristupom ovom znanstvenom području zbog prethodno spomenutih lutanja, a čime će sigurno moći biti zacijeljene barem neke rane proizvedene zastranjenim ideološkim manipulacijama kojima nije mjesto u znanosti.

LOOZ predstavlja univerzalne duhovne i humanističke vrijednosti u sveukupnom panoramskom pregledu i u obradi pojedinačnih odgojno-obrazovnih pitanja. Geografsko područje autora nije utjecalo na objektivnost i ne opaža se nikakva “ideološka obojenost”.

Što se tiče samog prijevoda, mora se kazati da je prevoditelj vrlo odgovorno pristupio svome poslu te brižno i stručno obavio krajnje težak i vrlo zahtjevan posao. U labirintima nekih tekstova pojedinih talijanskih autora, gdje se pokatkad nije rigorozno poštivalo načela stručno jezične egzaktnosti i nužne discipliniranosti, pa se i ozbiljnost sadržaja gubila u mnoštvu lepršavih riječi i kojekakvih kovanica, prevoditelj je uspio dokučiti smisao i takvih izričaja i na hrvatskom ponuditi puno logičnije i razumljivije nego što je to slučaj u samom originalu. Nije se ropski držao izvornika, nego je u duhu hrvatskog jezika pretakao poruku, koja, da se doslovno slijedilo original, često puta ne bi bila ni shvatljiva ni prihvatljiva u hrvatskoj varijanti pa bi samim time bila i uglavnom beskorisna. Po sebi je posao prevoditelja uistinu krajnje težak i odgovoran, no treba kazati da ga je u ovom slučaju mr. sc. Marijanović načinio bez ozbiljnih zamjerki pa je stoga i vrijedan pohvale. Time je opravdao načelo izrečeno u Predgovoru hrvatskom izdanju: “vjernost jeziku s kojega se prevodi i vjernost jeziku na koji se prevodi”.

Ostajući vjerni već pomalo uhodanoj tradiciji da se otprilike svakih 25 godina na hrvatskom pojavi pozamašno djelo edukacijskih znanosti enciklopedijsko-leksikonske naravi, vrijeme je da se kod nas tiska nova edicija toga profila. LOOZ je za to idealna prilika jer je kao takav novina na svjetskoj razini, a pogotovo na hrvatskoj, budući da je u njemu osim standardnih edukacijskih jedinica ponuđen i vrijedan doprinos religijskih, vjerskih, duhovnih, čudorednih sadržaja kao integralnih sastavnica promišljanja odgojno-obrazovnih znanosti koje su u nas, u nekim djelima slične vrste, ili posve nedostajali ili tendenciozno tumačeni. Objavljivanje LOOZ-a bit će uspješna prenosnica između onoga što su kod nas donijela “revolucionarna događanja” i sustavnog promišljanja sličnih sadržaja u demokratskom svijetu koji ne poznaje dugogodišnji idejni lom uvjetovan ideološkim opterećenjem shvaćanja i tretiranja odgoja, odnosno odgojno-obrazovnih znanosti. Stoga podržavam nakladnika i toplo preporučam objavljivanje LOOZ-a kao i žurnu inicijativu da ga se nadopuni drugim sveskom u kojemu će se objaviti za Hrvatsku, i ne samo za nju, specifični odgojno-obrazovni sadržaji koji, iz nekih razloga, nisu imali mjesta u ovom izdanju.